

y 783

POLSKA AKADEMIA NAUK

Nauka Polska

CZASOPISMO POŚWIĘCONE ROZWOJOWI
NAUKI W POLSCE



WROCŁAW • WARSZAWA • KRAKÓW • GDAŃSK
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO POLSKIEJ AKADEMII NAUK
1978

MIESIĘCZNIK
MAJ 1978
NR 5 (155)
ROCZNIK XXVI

Wydział IV — Nauk Technicznych w 25-leciu Polskiej Akademii Nauk

NAUKA POLSKA
nr 5, 1978

WITOLD NOWACKI, WACŁAW OLSZAK,
FRANCISZEK MISZTAŁ, WITOLD SZYMANOWSKI,
MACIEJ NAŁĘCZ*

Wydział IV Nauk Technicznych występuje w strukturze Polskiej Akademii Nauk od początków jej istnienia. Zostało to określone w ustawie sejmowej z dnia 30 X 1951 r. o utworzeniu Akademii oraz o powołanym przez prezydenta Rzeczypospolitej w dniu 9 IV 1952 r. pierwszym jej składzie, w którym na ogólną liczbę 148 członków — nauki techniczne reprezentowało 25 uczonych.

Już w czasie obrad I Kongresu Nauki Polskiej określono rolę, jaką mają do spełnienia nauki techniczne w rozwoju gospodarczym naszego kraju i ustalono konieczność zapewnienia im właściwego miejsca w postulowanej przez Kongres organizacji nauki. W dyskusjach kongresowych powoływano się na piękne tradycje i chlubne osiągnięcia polskiej myśli technicznej oraz na wkład naszych uczonych do rozwoju nauk technicznych. Z drugiej jednak strony stwierdzono ogromne braki i zapóźnienia w sieci placówek prowadzących badania w tej dziedzinie. W okresie międzywojennym ograniczały się one do słabo wyposażonych katedr wyższych uczelni oraz do bardzo nielicznych instytutów i laboratoriów przemysłowych. Szczupła ilościowo kadra badawcza poniosła ponadto wyjątkowo duże straty w okresie wojny i okupacji. Odbudowywane po wyzwoleniu oraz nowo powstające placówki naukowe musiały być nastawione na potrzeby dydaktyki oraz rozwiązywanie problemów praktycznych wysuwanych przez szybko rozwijający się przemysł, przy ograniczonych możliwościach prowadzenia badań podstawowych.

W toku prac kongresowych stwierdzono ponadto, że w pracach organizacyjnych poważnym utrudnieniem będzie brak organu integrującego nauki techniczne. Dziedzina ta nie wyodrębniła się zarówno w Polskiej Akademii Umiejętności, jak w regionalnych towarzystwach naukowych. Należy zaznaczyć, że były czynione pewne próby zapewnienia tej luki. Już w 1920 r. utworzono Akademię Nauk Technicznych, powiązaną głównie z Politechniką Warszawską i podzieloną na cztery wydziały: Matematyczno-Fizyczny, Nauk Inżynierskich, Nauk Mechanicznych i Nauk Technologicznych — jednak nie była ona w stanie wyjść poza działalność referatowo-rejestracyjną. W 1947 r. podjęto próbę nadania tej organizacji szerszego zakresu, czego wyrazem miało być nadanie nazwy „Polska Akademia Nauk Technicznych”, oraz uzupełnienie poprzednio wymienionych wydziałów o dwa dalsze: Nauk Elektrotechnicznych i Nauk Techniczno-Przyrodniczych. Zamierzenia te nie zostały zrealizowane, m.in. dlatego, że już wówczas, w prowadzonych w tym czasie dyskusjach przed-

* Autorzy opracowania, członkowie rzeczywisci PAN, pełnili kolejno funkcję sekretarza naukowego Wydziału IV.

kongresowych, przewidywano powstanie centralnej instytucji, zapewniającej pełną reprezentację wszystkich gałęzi nauki. Zadanie opracowania odpowiednich form organizacyjnych dla nauk technicznych oraz wprowadzenie ich w życie przypadło więc w udziale utworzonemu w ramach Akademii Wydziałowi IV.

Prace nad ustaleniem form i kierunków działania Wydziału zostały podjęte przez Zespół IV — Nauk Technicznych, wchodzący w skład Komisji Organizacyjnej Polskiej Akademii Nauk (powołanej uchwałą plenum uczestników I Kongresu Nauki Polskiej). Zespołowi temu przewodniczył W. Wierzbicki, a w skład jego wchodził ponadto R. Cebertowicz, J. L. Jakubowski i P. Szulkin. Z chwilą powołania członków Akademii i jej Prezydium, całość zadania spoczęła w rękach pierwszego sekretarza Wydziału Nauk Technicznych W. Nowackiego, któremu pomagali członkowie Sekretariatu w osobach J. L. Jakubowskiego, I. Maleckiego, B. Stefanowskiego, W. Wierzbickiego i W. Żenczykowskiego. W wyniku intensywnych prac tego zespołu, a także konsultacji przeprowadzonych z wszystkimi członkami Wydziału oraz z przedstawicielami życia gospodarczego, sekretarz Wydziału był w stanie przedstawić już na początku 1952 r. ogólne założenia działalności oraz konkretne zadania i formy ich realizacji. Wydaje się, że przyjęty wówczas zasadniczy kierunek jest dziś w dużym stopniu aktualny, pomimo że w okresie 25 lat wystąpiło wiele czynników nie dających się początkowo przewidzieć.

Ustalono, że Wydział powinien, obok bezpośredniej działalności członków, koncentrować się w dwu zasadniczych nurtach: placówek naukowych, tworzących dla prowadzenia prac w wybranych, szczególnie ważnych dziedzinach, oraz sieci komitetów naukowych, obejmujących w miarę możliwości wszystkie dziedziny nauk technicznych. Później wyłoniła się potrzeba utworzenia trzeciego nurtu — towarzystw naukowych.

Początkowo niezbyt liczny zespół Wydziału, obejmujący 6 członków rzeczywistych, 16 — korespondentów i 5 tytularnych (łącznie 27 osób), szybko wzrósł w drodze kolejnych wyborów. W 1954 r. wybrano 5 dalszych członków, w 1956 r. — 3, w 1958 r. — 3, w 1960 r. — 8, w 1962 r. — 4, w 1964 r. — 3, w 1965 r. — 5, w 1967 r. — 5, w 1969 r. — 10, w 1971 r. — 5, w 1973 r. — 10 i w 1976 r. — 12. Jednocześnie w tym okresie 39 członków korespondentów i 3 tytularnych zostało wybranych na członków rzeczywistych. Uwzględniając, że 26 osób zmarło — Wydział IV liczy obecnie 72 członków (w tym 34 czł. rzeczywistych). Na wniosek Wydziału IV w 25-lecie wybrano 20 zagranicznych członków PAN. W kolejnych wyborach członków krajowych były każdorazowo analizowane aktualne potrzeby poszczególnych dyscyplin, a także uwidaczniające się w nich indywidualności, toteż, jak się wydaje, skład Wydziału w poszczególnych latach odpowiadał przekrojowi nauk technicznych w Polsce.

Dorobek naukowy łącznie blisko 100 osób, które są, względnie były w okresie 25-lecia, członkami Wydziału IV jest bardzo wielki, obejmujący praktycznie wszystkie dziedziny nauk technicznych. Pewną, bardzo niedoskonałą, miarą tego dorobku może być liczba nagród państwowych uzyskanych przez członków Wydziału, a także liczne doktoraty *honoris causa* i członkostwa zagranicznych akademii oraz międzynarodowych towarzystw — świadczące o szerokim oddźwięku pracy naszych uczonych.

Równie wysoko należy ocenić wkład członków w prace graniczące między działalnością naukową i organizacyjną — w prowadzenie komitetów naukowych, w kierowanie placówkami naukowo-badawczymi, zarówno w Akademii, jak i w innych pionach organizacji nauki, w eksper-

tyzy, prace wdrożeniowe i na wielu innych odcinkach. Może mniej obciążający od innych prac — udział w sesjach plenarnych Wydziału, jest jednak również bardzo ważny, gdyż daje kierownictwu Wydziału możliwość naświetlenia poszczególnych zagadnień stawianych na tych sesjach w sposób kompetentny i wszechstronny, ułatwiający wybór właściwych rozstrzygnięć. W okresie początkowym próbowano ponadto wykorzystywać sesje plenarne do merytorycznej dyskusji przedstawianych na nich problemów naukowych. W miarę wzrostu liczby członków o bardzo zróżnicowanej specjalizacji stawało się to coraz trudniejsze i mniej owocne.

Ostatnio ponowiono takie próby, wydaje się z powodzeniem, przy czym jednak tematem nie jest wąski problem naukowy, ale szerokie zagadnienie gospodarcze lub inne, w którym mogą wystąpić powiązania z tematyką różnych dyscyplin.

Spośród ustaleń przyjętych w okresie organizowania pracy w Wydziale, szczególnie ważny i trafny był postulat o konieczności powołania w możliwie krótkim czasie sieci własnych placówek naukowych.

W przypadku nauk technicznych było to zadanie szczególnie trudne, nie tylko ze względu na znikome rezerwy ludzkie, ale zwłaszcza dlatego, że Wydział IV, w przeciwieństwie do pozostałych, nie rozporządzał żadną istniejącą placówką naukową, która mogłaby służyć jako baza dla dalszego rozwoju lub choćby jako wzorzec organizacyjny. W tym stanie rzeczy, utworzenie własnych placówek było pilnie potrzebne dla uniknięcia konieczności przejścia Wydziału IV na działalność wyłącznie korporacyjną, a także w celu szkolenia kadr dla własnych celów.

Na przełomie lat 1952—1953 komitety naukowe Wydziału IV przedstawiły zarys planu rozwoju sieci placówek w okresie pierwszych 5 lat istnienia Akademii. Tworzono wówczas głównie placówki dyscyplinowe i międzydyscyplinowe, gwarantujące rozwój badań podstawowych w ramach nauk technicznych. Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych powstała potrzeba utworzenia placówek naukowych o profilu technologicznym, gwarantujących rozwój badań podstawowych w reprezentowanej dziedzinie (dotyczy to przede wszystkim Instytutu Technologii Elektronowej PAN oraz początkowo Zakładu, a obecnie Instytutu, Podstaw Metalurgii PAN). Kolejną formą była placówka, w której badania naukowe były prowadzone równolegle z pracami konstrukcyjnymi oraz technologicznymi. Był to Zakład przekształcony następnie w Instytut Maszyn Matematycznych.

W ciągu ostatniego dziesięciolecia coraz wyraźniej zaznacza się tendencja do tworzenia sieci placówek międzydyscyplinowych i problemowych, do których przykładowo można zaliczyć Instytuty: Maszyn Przepływowych, Budownictwa Wodnego, Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej oraz Podstaw Inżynierii Środowiska.

Już na początku została przyjęta zasada, że dyscypliny wybrane do uruchomienia w pierwszej kolejności własnych badań powinny wypełnić luki w istniejącej sieci placówek uczelnianych i w tym czasie bardzo już licznych instytutów przemysłowych — w szczególności w zakresie badań podstawowych teoretycznych i doświadczalnych. W istniejących placówkach dominowały wówczas prace stosowane czy nawet usługowe, nie tylko ze względu na nacisk doraźnych potrzeb gospodarki, ale również dlatego, że było to bardziej zgodne z ówczesnym kierunkiem przygotowania pracowników tych placówek.

Ustalono, że w instytutach i zakładach naukowych tworzonych w Wydziale IV, nastawionych głównie na badania podstawowe, będzie jednak

również przewidziany pewien udział tematyki stosowanej, niezbędny dla utrzymywania pełnego kontaktu z problemami techniki i gospodarki. Przyjęto, że dla pewnych całkowicie u nas nowych gałęzi techniki będzie celowe powoływanie w Akademii placówek obejmujących cały cykl, łącznie z konstrukcją i realizacją, z tym, że placówki te, po uzyskaniu odpowiedniego stopnia dojrzałości, będą w całości lub częściowo przekazywane do przemysłu. Z możliwości tej później dosyć szeroko korzystano.

Bardzo istotne było założenie, aby organizację i strukturę tematyczną placówek Wydziału ustalać nie według techniki, ale w miarę możliwości, w układzie problemów mających zastosowanie w różnych gałęziach techniki. Było to nowum w stosunku do istniejących placówek, zarówno uczelnianych (względny dydaktyki — szkolenie inżynierów określonej specjalizacji), jak tym bardziej przemysłowych. Wydaje się, że układ czysto problemowy, zastosowany w niektórych placówkach, przesądził o ich późniejszych sukcesach.

Należy z wielkim uznaniem ocenić pracę ludzi, którzy w początkach organizowania się Wydziału zdołali, pokonując ogromne trudności, stworzyć w niezwykle krótkim czasie cały zespół placówek naukowych spełniających wymienione poprzednio postulaty. Już bowiem przed końcem 1953 r. powstały dwa Instytuty — Podstawowych Problemów Techniki w Warszawie i Budownictwa Wodnego w Gdańsku — które do dziś działają pod nie zmienioną nazwą, oraz samodzielne zakłady: Zakład Maszyn Wirnikowych (późniejszy Instytut Maszyn Przepływowych w Gdańsku) oraz w Warszawie — Zakład Elektrotechniki, Zakład Teorii Konstrukcji Maszyn i Zakład Termoelektrotechniki. Założona podstawowa sieć placówek była stopniowo uzupełniana w latach 1954—1956 przez powołanie Zakładu Automatyki, Zakładu Inżynierii Chemicznej i Konstrukcji Aparatury w Gliwicach (nazwa nie zmieniona do dziś, Zakładu (obecnie Instytutu) Mechaniki Górotworu, oraz Zakładów — Budownictwa, Historii Architektury i Urbanistyki, Teorii Architektury i Urbanistyki, Teorii Architektury.

W zespole tych placówek szczególną rolę odegrał Instytut Podstawowych Problemów Techniki. Placówka ta, ogólnie znana pod skrótem IPPT, została utworzona ze strukturą czysto dyscyplinową, o czym świadczy wewnętrzny podział na zakłady odpowiadające określonym dyscyplinom naukowym: Mechaniki Ośrodków Ciągłych, Badania Drgan, Elektroniki, Metali, Elektrotechniki Teoretycznej, Analogii i Maszyn Matematycznych, Optyki Technicznej. Ten pierwotny podział ulegał licznym zmianom, w miarę jak podejmowane były problemy z innych dyscyplin — niemniej ogólny charakter nie został zmieniony. IPPT, największa placówka naukowa Wydziału, zgromadził duży zespół wybitnych uczonych, których dorobek w wielu dziedzinach jest wysoko ceniony w skali światowej i stał się szkołą, w której wykształciło się już kilka pokoleń wybitnych badaczy. W Instytucie tym tworzyły się pewne zespoły, które w miarę uzyskiwania pełnej dojrzałości były przekształcane w odrębne placówki. Na tej drodze powstał m.in. Zakład Metali (późniejszy Instytut Podstaw Metalurgii), duży Instytut Technologii Elektronowej (który w 1970 r. został przeniesiony do przemysłu, jako część składowa Centrum Naukowo-Produkcyjnego Półprzewodników). W dużym stopniu na bazie IPPT został utworzony w 1961 r. Instytut Automatyki, który w miarę szybkiego rozwoju tej dziedziny przekształcał się, przyjmując kolejno nazwy: Instytut Cybernetyki Stosowanej, Instytut Organizacji i Kierowania (wspólnie z MNSzWiT) oraz (obecnie) Instytut Badań Systemo-

wych, a także stanowił punkt wyjścia do utworzenia oddzielnych placówek: Zakładu Systemów Automatyki Kompleksowej w Gliwicach, Instytutu Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej oraz podporządkowanemu Urzędowi Rady Ministrów — Centrum Badań Społecznych. Z pewnym powiązaniem z wymienionym tu ciągiem placówek cybernetycznych powstawały placówki związane z informatyką. Zapoczątkował je przejęty z Wydziału III Zakład Aparatów Matematycznych, rozwinięty w Wydziale IV w duży Instytut Maszyn Matematycznych (przeniesiony w 1964 r. do przemysłu), oraz utworzone w 1961 r. Centrum Obliczeniowe, na bazie którego ostatnio powstał Instytut Podstaw Informatyki. Całkowicie odrębnie rozwijał się ciąg zagadnień związanych z ochroną środowiska. Podstawą był utworzony w 1961 r. Zakład Badań Naukowych GOP (początkowo przy Prezydium PAN), który po kilku przekształceniach doprowadził do obecnego Instytutu Podstaw Inżynierii Środowiska w Zabrze.

Nie wszystkie wymienione tu, utworzone na początku, placówki utrzymały się w pierwotnej czy kolejno przekształcanej postaci. Kilka z nich (Zakład Termoeenergetyki, Zakład Teorii Konstrukcji Maszyn, Zakład Elektrotechniki oraz trzy zakłady związane z budownictwem i architekturą) musiały w latach 1961—1962 ulec likwidacji, przechodząc do szkolnictwa wyższego i budownictwa, względnie (w przypadku trzech pierwszych spośród wymienionych) w pewnych fragmentach do IPPT. Było to spowodowane tym, że placówki te nie były wówczas w stanie uzyskać odpowiedniego tempa wzrostu w zakresie własnej kadry badawczej i nie mogły egzystować po dosyć ostro wprowadzonej pracy jednoetatowej. Brak placówek związanych z budową maszyn, elektrotechniką, elektroniką, teorią łączności, budownictwem, architekturą — stanowi niewątpliwie lukę w obecnej sieci placówek Wydziału IV. Utworzenie ich postuluje uchwała II Kongresu Nauki. Fakt, że obecnie wysuwane wnioski dotyczą w większości nie całkowicie nowych dziedzin, ale tych, które były zapoczątkowane w 1953 r. i musiały ze względów niezależnych zaniechać działalności — świadczy o prawidłowo wówczas obranym kierunku.

Obecnie Wydział IV kieruje 11 samodzielными placówkami naukowymi, zatrudniającymi łącznie ok. 2000 pracowników. Jakkolwiek jest to niewiele — podobną liczebność mają duże instytuty przemysłowe — to jednak rola, którą wypełniają te placówki w ogólnym rozwoju nauk technicznych w Polsce jest niewątpliwie duża. Cieszą się one wysokim autorytetem, wynikającym z niewątpliwego dorobku naukowego, bardzo mocnej kadry i ukształtowanych oddziaływań na rozwój badań w dwu pozostałych pionach organizacyjnych — w szkolnictwie wyższym i w przemyśle.

Równoległe do tworzenia placówek naukowych rozwijany był drugi podstawowy nurt działalności Wydziału — komitety naukowe. Już od 1952 r. rozpoczęło działalność 7 komitetów (Budowy Maszyn, Inżynierii Lądowej, Gospodarki Wodnej, Górnictwa, Hutnictwa, Elektrotechniki, Łączności). W 1960 r. powstały Komitet Automatyki i Komitet Maszyn Matematycznych — w związku z początkiem dynamicznego rozwoju i u nas tych dziedzin, oraz Komitet Mechaniki (dziś Mechaniki i Fizyki Ośrodków Ciągłych), który zaczął działać z pewnym opóźnieniem — gdy nie budziło obaw pokrywanie się z istniejącym już dawniej Towarzystwem Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej.

Dziś sieć Wydziału IV obejmuje 17 komitetów naukowych. W większości (może z wyjątkiem utworzonych w ostatnim okresie komitetów:

metrologii, biocybernetyki i inżynierii biomedycznej oraz transportu) stanowią one rezultat przekształceń komitetów istniejących dawniej. Kolejne zmiany wyrażały się nazwami, w których starano się możliwie wiernie oddać założony zakres tematyczny (w kilku przypadkach wracając po latach do nazwy pierwotnej), jak również dotyczyły podziału niektórych komitetów, związanego ze wzrostem roli określonych dyscyplin łączonych poprzednio w jedną całość. Tak np. z budowy maszyn wyodrębniły się: inżynieria chemiczna, termodynamika i spalanie oraz hydrodynamika (która później została włączona do Komitetu Mechaniki i Fizyki Ośrodków Ciągłych).

Przyjęcie ujednoliconego modelu struktury i pracy komitetów było praktycznie niemożliwe. Na podstawie tradycji istniejących w naukach technicznych, wyodrębniły się początkowo dwa krańcowo różne modele. Pierwszy z nich (np. mechanika, akustyka, automatyka) — reprezentował wyraźnie dyscyplinowy układ, drugi (budowa maszyn, inżynieria lądowa, górnictwo) stosował podział wewnętrzny wg działów techniki (np. wg poszczególnych grup maszyn i urządzeń). Obok tych krańcowych istniały również modele pośrednie. Trzeba stwierdzić, że aczkolwiek pozwoli, co wynikało z zakorzenionych tradycji, struktura wszystkich komitetów zbliżyła się do postaci dyscyplinowej. Tak np. w Komitecie Budowy Maszyn (w którym występowały szczególne trudności) od kilku lat praca rozwijana jest w trzech sekcjach: Podstaw Konstrukcji Maszyn, Podstaw Technologii Maszyn i Podstaw Eksploatacji Maszyn — niezależnie od grup, na które dzieli się technika maszynowa.

Istotne zmiany i wahania występowały w zakresie roli, jaką mają spełnić komitety na odcinku planowania i kontroli badań w skali ogólnokrajowej.

W październiku 1952 r. wszystkie istniejące wówczas komitety naukowe Wydziału IV przystąpiły do opracowania tzw. wytycznych do badań szczególnie ważnych. Po opracowaniu wytyczne te zostały rozesłane do wszystkich zainteresowanych resortów jako obowiązujące wszystkie placówki naukowe w kraju. Równocześnie komitety podjęły przegląd planów badawczych oraz koordynację badań wszystkich placówek naukowych z zakresu swoich specjalności. Wynikało to z obowiązku ustawowego Akademii, jako instytucji koordynującej wszystkie badania naukowe w kraju. Obowiązek ten został zdjęty z Akademii z chwilą utworzenia byłego Komitetu Nauki i Techniki. Polska Akademia Nauk zajmowała się nadal badaniami podstawowymi. W tym okresie sytuacja bardzo się zagmatwała, po utworzeniu tzw. komisji głównych KNIT i niejasnym podziale kompetencji. W latach ostatnich rola komitetów w omawianym zakresie wyraźnie się krystalizuje. Ich udział inicjujący i opiniujący w odniesieniu do problemów preferowanych (rządowych, węzłowych i międzyresortowych) okazał się w wielu przypadkach bardzo owocny i stopniowo obejmuje coraz szerszy obszar prowadzonych w kraju badań podstawowych.

Ogólny zakres i formy pracy komitetów naukowych Wydziału IV są bardzo zróżnicowane, podobnie jak uzyskiwane wyniki — w wielu przypadkach wybitne, w innych dosyć jeszcze mierne. Niemniej, jak się wydaje, sieć tych komitetów spełnia coraz lepiej zasadniczą rolę — reprezentacji całego pola nauk technicznych w kraju, traktowanego w sposób zintegrowany.

Wydział IV Nauk Technicznych PAN z chwilą swego powołania podjął trud utworzenia w Polsce, nieistniejącej wcześniej, sieci czasopism nau-

kowych o najwyższym poziomie, równoległej do istniejącej sieci czasopism technicznych NOT. Sieć ta do dzisiaj składa się z podstawowych dwóch rodzajów czasopism: archiwów — czasopism periodycznych publikujących mniejsze i średnie objętościowo prace, oraz rozpraw — czasopism periodycznych zamieszczających większe opracowania i monografie. Jednym z głównych celów utworzonej sieci czasopism jest umożliwienie publikacji najnowszych osiągnięć nauki polskiej. Popularyzacji tych osiągnięć w społeczeństwie służy seria popularnonaukowa, drukowana od 1956 r. przez PWN, pt. „Podstawowe Problemy Współczesnej Techniki”.

Niektóre komitety naukowe Wydziału IV rozpoczęły wydawanie na dużą skalę wielotomowych przeglądów monograficznych z zakresu reprezentowanych dyscyplin. Do największych należy zaliczyć wydawaną od kilkunastu lat przez Komitet Inżynierii Lądowej i Wodnej serię pt. „Budownictwo Betonowe”, która objęła 17 tomów, oraz wydawaną od kilku lat przez Komitet Mechaniki i Fizyki Ośrodków Ciągłych serię pt. „Mechanika Techniczna”. Ponadto podjęto trud zebrania i opracowania prac najwybitniejszych polskich naukowców z zakresu nauk technicznych. Wymienić tu można przykładowo podjęte przez: Komitet Inżynierii Lądowej i Wodnej wydanie dzieł Feliksa Jasińskiego, Stefana Bryły, Maksymiliana Tytusa Hubera i Zbigniewa Wasiutyńskiego; Komitet Budowy Maszyn — Czesława Witoszyńskiego; Komitet Elektrotechniki — Włodzimierza Krukowskiego i Komitet Architektury i Urbanistyki — Stanisława Noakowskiego.

Wydział IV — Nauk Technicznych PAN przyznaje corocznie nagrody naukowe pracownikom Akademii i innych resortów za najwybitniejsze prace naukowe z ostatniego okresu. Głównym celem tych nagród jest wyróżnienie najbardziej utalentowanych pracowników naukowych oraz inspiracja tematyki w zakresie specjalności szczególnie ważnych dla rozwoju nauki. Wielu z wybieranych w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych członków Akademii było laureatami tych nagród. Są one przyznawane w następujących dziedzinach: mechanika, akustyka, termodynamika i spalanie, budowa i eksploatacja maszyn, metrologia i budowa przyrządów, technika górnicza; w tej grupie specjalności przyznawane są nagrody im. Maksymiliana Tytusa Hubera, Stefana Drzewieckiego i Feliksa Jasińskiego; elektrotechnika teoretyczna, elektronika, telekomunikacja, technologia elektronowa; metalurgia i metaloznawstwo, inżynieria chemiczna; informatyka, akustyka, biocybernetyka, inżynieria biomedyczna; urbanistyka i architektura, inżynieria środowiska, budownictwo lądowe, budownictwo wodne, gospodarka wodna; energetyka, energoelektryka, transport.

Omówiona w niniejszym opracowaniu działalność nie byłaby możliwa i tak owocna, gdyby nie wielkie zaangażowanie osobiste i wkład pracy członków Wydziału, zastępców sekretarza, przewodniczących i członków komitetów, dyrektorów i pracowników placówek oraz redaktorów i komitetów redakcyjnych wydawnictw. Składamy wszystkim serdeczne podziękowanie.

Serdecznie dziękujemy również zespołom administracyjnym Wydziału, które choć nieliczne w kolejnych kadencjach, pracując z dużym poświęceniem, przyczyniły się wydatnie do uzyskania przedstawionych osiągnięć.